

“ಭಗವಂತನ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ದಾರಿ ವಿವೇಕ, ವೈರಾಗ್ಯ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಕುಲತೆ. ತನ್ನ ಕರುಣಿಗಾಗಿ ಹಸುವಿಗೆ ಇರುವ ಹಾಗೆ ವ್ಯಾಕುಲತೆ ಇದ್ದರೆ ಭಗವಂತನ ದರ್ಶನವಾಗುತ್ತದೆ.”

ವಿವೇಕದ ಉದಯವಾದ ಮೇಲೆ ಸಾಧಕನಿಗೆ ಸಂಸಾರದ ಬೇಗೆಗೆ ಕಾರಣವೇನೆಂದು ಅರಿವಾಗುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲಾ ಸಾಧಕರೂ ಒಮ್ಮತದಂತೆ ಹೇಳಿರುವ ಬಂಧನವೆಂದರೆ ಕಾಮ ಅಥವಾ ಆಸೆ. ಇದು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರನ್ನೂ ಈ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಬಂಧಿಸಿದೆ. ‘ಮನಸ್ಸೆಂಬ ವ್ಯಾಪ್ತವು ವಿಷಯಗಳೆಂಬ ಅರಣ್ಯಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಓಡಾಡುತ್ತಿದೆ, ಮುಮ್ಮುಕ್ಕುಗಳು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗದಿರಲಿ’ ಎಂದು ವಿವೇಕಚೂಡಾಮಣಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ. ಕಠೋಪನಿಷತ್ ಕೂಡ, ‘ಇಂದ್ರಿಯಗಳೆಂಬ ಕುದುರೆಗಳು ವಿಷಯಗಳೆಂಬ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಓಡುತ್ತಿರುತ್ತವೆ’ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ ಆಸೆಯೇ ನಮ್ಮನ್ನು ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಬಂಧಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದಹಾಗಾಯಿತು. ಈ ಆಸೆಯೆಂಬುದು ಕರ್ಮಕ್ಕೆ, ಕರ್ಮವೆಂಬುದು ಅನುಭವಕ್ಕೆ, ಅನುಭವವೆಂಬುದು ಸಂಸ್ಕಾರಕ್ಕೆ, ಸಂಸ್ಕಾರವೆಂಬುದು ಮತ್ತೆ ಆಸೆಗೆ ದಾರಿಮಾಡಿ ಕೊಡುತ್ತದೆ.

ಯೋಗವಾಸಿಷ್ಠದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ:

ಶಮೋ ವಿಚಾರ ಸಂತೋಷ ಚತುರ್ಥಮಂ ಸಾಧುಸಂಗಃ ।

ಮೋಕ್ಷದ್ವಾರೇ ದ್ವಾರಪಾಲಾಃ ಚತ್ವಾರಃ ಪರಿಕೀರ್ತಿತಃ ॥

“ಮನಸ್ಸಿನ ನಿಯಂತ್ರಣ, ವಿಚಾರ (ವಿವೇಕ), ಸಂತೋಷ ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕನೆಯದಾಗಿ ಸಾಧುಸಂಗ - ಈ ನಾಲ್ಕು ಸಾಧನಗಳು ಮೋಕ್ಷದ ದ್ವಾರಕ್ಕೆ ದ್ವಾರಪಾಲಕರೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.”

ವಿವೇಕವು ಜೀವನದ ನಶ್ವರತೆಯ ಅರಿವನ್ನು ನಮಗೆ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತದೆ; ಆಸೆಗಳನ್ನು ಈಡೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಮಾತ್ರವೇ ನಾವು ಅದನ್ನು ತೃಪ್ತಿಸಿರುವುದಕ್ಕಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಸಾಧಕನು, ಶಾಶ್ವತ ಆನಂದವನ್ನು ಹೊಂದಬೇಕೆಂಬ ದೃಢನಿರ್ಧಾರವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಅದು ಅವನನ್ನು ಮುಂದಿನ ಹಂತವಾದ ವೈರಾಗ್ಯ ದೆಡೆಗೆ ನಡೆಸುತ್ತದೆ.

ವೈರಾಗ್ಯ

ಹುಟ್ಟಿದ ತಕ್ಷಣ ಯಾವುದೇ ಮಗು ನೋಡುವುದು ಹೊರ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು. ತನಗೆ ಅರಿವಿಗೆ ಬಂದೋ ಬಾರದೆಯೋ, ಅದು ಅನುಭವಿಸುವ ನೋವುನಲಿವುಗಳು ಕೂಡ ನೈಸರ್ಗಿಕವಾದುವು. ಹಾಗೆಂದೇ ಮನುಷ್ಯನು ಸುಖವಿರುವುದು ಹೊರಗೆ ಮಾತ್ರ ಎಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಾನೆ. ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳು ಹೊರಮುಖವಾಗಿದ್ದು, ಅವನನ್ನು ಕೇವಲ ಹೊರಕ್ಕೆ ನೋಡುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಹೊರಗಿನ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಮನಸ್ಸು ಹರಿದು, ಹೊರ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಸಿಗುವ ವಸ್ತುಗಳಿಂದಲೇ ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯ ತನ್ನ ಬಯಕೆಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಬಾಹ್ಯ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಆನಂದ ಇದೆಯೆಂಬ ಭ್ರಮೆಯನ್ನು ಅವನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಅವನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಮತ್ತೇನೂ ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಬಗೆಯುತ್ತಾನೆ. ಕಠೋಪನಿಷತ್ ಹೇಳುವಂತೆ, “**ಪರಾಂಚಿ ಖಾನಿ ವ್ಯತ್ಯಣತ್ ಸ್ವಯಂಭೂಃ ತಸ್ಮಾತ್ ಪರಾಜ್ ಪಶ್ಯತಿ ನಾಂತರಾತ್ಮನ್**”

- ಪರಮಾತ್ಮನು ನಮ್ಮ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಹೊರಹೋಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ, ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಎಲ್ಲರೂ ಹೊರಗೇ ನೋಡುತ್ತಾರೆ. ಹೊರಗಿನದನ್ನೇ ಸತ್ಯವೆಂದು, ಶಾಶ್ವತವೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ.

“ಕೃತ್ಯ ಧೀರಃ ಪ್ರತ್ಯಗಾತ್ಮಾನಮೈಕ್ಷತ್ ಅವೃತ್ತಚಕ್ಷುಃ ಅಮೃತತ್ವಮ್ ಇಚ್ಛನ್” - ಆದರೆ ಕೆಲವು ಧೀರರು ಮಾತ್ರ ಅಮೃತತ್ವವನ್ನು ಬಯಸಿ, ಈ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಮೋಸದ ಬಲೆಯನ್ನು ಅರಿತು, ತಮ್ಮ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಒಳಮುಖ ಮಾಡಿ, ಅಮೃತತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದಲು, ಆತ್ಮನೆಡೆಗೆ ತಿರುಗಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಇದರಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದು ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಮಾರ್ಗ. ಎರಡನೆಯದು ವಿರಕ್ತಿಮಾರ್ಗ. ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ವಸ್ತುಗಳಿಗೆ ಬೆನ್ನುಮಾಡಿ ಪರಮಾರ್ಥ ದೆಡೆಗೆ ಮುಖಮಾಡುವುದೇ ವೈರಾಗ್ಯ. ಇದು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಜೀವಿಯ ಬಾಳಿನ ಪ್ರಮುಖ ತಿರುವು. ಯಾವಾಗ ಈ ವೈರಾಗ್ಯ ಬರುವುದೋ, ಆಗ ಉನ್ನತ ಗುರಿಯ ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿಂದಲೇ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಜೀವನವು ಆರಂಭಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

ತದ್ವೈರಾಗ್ಯಂ ಜಿಹಾಸಾ ಯಾ ದರ್ಶನಶ್ರವಣಾದಿಭಿಃ ।

ದೇಹಾದಿ ಬ್ರಹ್ಮಪರ್ಯಂತೇ ಹೃದಿತ್ಯೇ ಭೋಗವಸ್ತುನಿ ॥

ದೇಹದಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ಬ್ರಹ್ಮನವರೆಗಿನ ಅನಿತ್ಯವಾದ ಭೋಗವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ದರ್ಶನ ಶ್ರವಣಾದಿಗಳಿಂದ ಯಾವ ಜಿಗುಪ್ಸೆಯುಂಟಾಗುವುದೋ, ಅದೇ ವೈರಾಗ್ಯ.

(ವಿವೇಕಚೂಡಾಮಣಿ, ೨೧)

ವೈರಾಗ್ಯವು ಹಲವರನ್ನು ಭಯಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೂ ಇದಿಲ್ಲದೆ ಯಾರೂ, ಆತ್ಮಂತಿಕ ಸುಖವೇ ಗುರಿಯಾಗಿರುವ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದು. ಯಾವುದೇ ಯೋಗವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೂ ವೈರಾಗ್ಯವನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವದ್ದೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದು ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಜೀವನದ ಮೊದಲ ಮೆಟ್ಟಿಲು. ವಿವೇಕದಿಂದ ದೃಢನಿರ್ಧಾರ ಬರುತ್ತದೆ; ಆಗ ವೈರಾಗ್ಯವೇ ಹಾದಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಮುಮ್ಮುಕ್ಕುತ್ತದ್ದಿಂದ ಉಂಟಾದ ತೀವ್ರ ವ್ಯಾಕುಲತೆಯಿಂದ ಸಾಧಕನು ಸಾಧನಮಾಡಿ, ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

ವೈರಾಗ್ಯವು ಬಂದಾಗ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ತನಗೆ ಪ್ರಿಯವಾಗಿರುವ ಜಾತಿ, ಧರ್ಮ, ಕೊನೆಗೆ ದೇಹವನ್ನು ಕೂಡ ಪರಿಗಣನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ವೈರಾಗ್ಯವಂತನ ಪಾಲಿಗೆ ಒಂದು ನೂತನ ಜಗತ್ತೇ ಇದರಿಂದ ಅನಾವರಣಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಅದು ಅವನನ್ನು ಜಗತ್ತಿನ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಏಕಾಂಗಿಯಾಗಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಅದು ಕ್ಷಣಿಕ. ಕೆಲಕಾಲ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿದ ಮೇಲೆ, ಅವನಿಗೆ ತನಗೆ ತಾನೇ ಆಸರೆಯಾಗುವ ಮತ್ತೊಂದು ಶಕ್ತಿಯ ಅನುಭವವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದು ದೇವರಾಗಿರಬಹುದು, ‘ಆತ್ಮವೇ ನಾನು’ ಎಂಬ ಭಾವನೆಯಾಗಿರಬಹುದು ಅಥವಾ ಸತ್ಯದಲ್ಲಿನ ಶ್ರದ್ಧೆಯೇ ಆಗಿರಬಹುದು. ಅದು ಅವನನ್ನು ದೇಶ, ಕಾಲ ಮತ್ತು ಭಾಷೆಯೇ ಮುಂತಾದ ಎಲ್ಲಾ ಉಪಾಧಿಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನನ್ನಾಗಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಬಗೆಯ ವೈರಾಗ್ಯವು ಅವನಿಗೆ ಅಪಾರ ಧೈರ್ಯವನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ.

ಸರ್ವಂ ವಸ್ತು ಭಯಾನ್ವಿತಂ ಭುವಿ ನೃಣಾಂ ವೈರಾಗ್ಯಮ್
ವಿವಾಭಯಮ್ - ಈ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವೂ ಜನರಿಗೆ ಭಯವನ್ನು
ಉಂಟುಮಾಡುವಂಥವು; ಆದರೆ ವೈರಾಗ್ಯ ಮಾತ್ರವೇ ಅಭಯವನ್ನು
ನೀಡುವಂತಹದು ಎಂದು 'ವೈರಾಗ್ಯಶತಕ' ಹೇಳುತ್ತದೆ.

ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರು ವೈರಾಗ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:

“ವೈರಾಗ್ಯವೆಂದರೆ ಜಗತ್ತಿನ ವಸ್ತುಗಳ ಬಗೆಗಿನ ಅನಾಸಕ್ತಿ.
ವಿವೇಕ ಮತ್ತು ವೈರಾಗ್ಯಗಳನ್ನು ತತ್ಕ್ಷಣವೇ ಒಬ್ಬ ಗಳಿಸಲಾರ.
ಪ್ರತಿದಿನ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಬೇಕು. ಕಾಮಕಾಂಚನವನ್ನು ಮೊದಲು
ಮಾನಸಿಕವಾಗಿ ತ್ಯಜಿಸಬೇಕು. ನಂತರ ಭಗವಂತನ ಕೃಪೆಯಿಂದ
ಮಾನಸಿಕ ಮತ್ತು ಬಾಹ್ಯವಾಗಿ ಆಸೆಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಬಹುದು.”

“ಬಲವಾದ ವೈರಾಗ್ಯದಿಂದ ಒಬ್ಬನು ಯಶಸ್ಸನ್ನು ಕಾಣ
ಬಹುದು. ತನಗೆ ಅನಿತ್ಯವೆಂದು ತೋರಿದ್ದನ್ನು ಒಮ್ಮೆಲೇ ಬಲವಾದ
ನಿರ್ಧಾರದಿಂದ ತ್ಯಜಿಸಬೇಕು.”

“ವೈರಾಗ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಉನ್ನತಿ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ವೈರಾಗ್ಯ
ವಿಲ್ಲದೆ ಭಗವಂತನನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದೆಂದು ಹೇಳಲು ಹೇಗೆ
ಸಾಧ್ಯ? ಒಂದು ವಸ್ತುವಿನ ಮೇಲೆ ಮತ್ತೊಂದು ವಸ್ತುವನ್ನು
ಇಟ್ಟಿದ್ದಾರೊಂದು ಭಾವಿಸಿದಲ್ಲಿ, ಮೊದಲನೆಯದನ್ನು ತೆಗೆಯದೆ
ಎರಡನೆಯದನ್ನು ಹೇಗೆ ತಾನೆ ಮುಟ್ಟಲು ಸಾಧ್ಯ?”

ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರು ಹೇಳುವಂತೆ ವೈರಾಗ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಲವು ಬಗೆ
ಗಳಿವೆ. ಒಂದು ಮಂದವೈರಾಗ್ಯ; ಮತ್ತೊಂದು ತೀವ್ರವೈರಾಗ್ಯ.
ಮಂದ ವೈರಾಗ್ಯ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಫಲ ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಎರಡನೆಯದು
ತೀವ್ರವೈರಾಗ್ಯ, ಇದು ಅತ್ಯಂತ ಚೂಪಾದ ಕತ್ತಿಯಂತೆ, ಸಾಂಸಾರಿಕ
ಬಂಧನವನ್ನು ಒಂದೇ ಬಾರಿಗೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಕತ್ತರಿಸುತ್ತದೆ.

ವೈರಾಗ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರ ಎರಡು ಕಥೆಗಳು
ಹೀಗಿವೆ: ಮೊದಲನೆಯದು ಹೊಲಕ್ಕೆ ನೀರು ತಂದ ರೈತನ ಕಥೆ.
ಅವನು ತನ್ನೆಲ್ಲ ಸುಖವನ್ನೂ ತ್ಯಾಗಮಾಡಿ, ತನ್ನ ಗುರಿಯತ್ತಲೇ
ಲಕ್ಷ್ಯವಿಟ್ಟು, ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಕೆಲಸಮಾಡಿ, ಒಂದೇ ದಿನದಲ್ಲಿ ಹೊಲಕ್ಕೆ
ನೀರು ಹರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇನ್ನೊಂದು ಕಥೆ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದವನ
ಕುರಿತದ್ದು. ಒಬ್ಬನ ಹೆಂಡತಿ ತನ್ನ ನೆರೆಯ ಮನೆಯವನ ತ್ಯಾಗವನ್ನು
ಕೊಂಡಾಡುತ್ತಿರುತ್ತಾಳೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಅವನ ಗಂಡ, ಒಂದೊಂದೇ
ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಬಿಡುತ್ತ ಹೋಗುವುದು ತ್ಯಾಗವೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ;
ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದರೆ ಹೀಗೆ ಮಾಡಬೇಕು ಎಂದು ಹೆಗಲಮೇಲಿದ್ದ
ಟವಲನ್ನು ಕೊಡವಿಕೊಂಡು ಮನೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟೇಬಿಡುತ್ತಾನೆ.
ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರು ಹೇಳುವ ಮತ್ತೊಂದು ಬಗೆಯ ವೈರಾಗ್ಯವೆಂದರೆ,
ಮರ್ಕಟ ವೈರಾಗ್ಯ. ಇದು ತುಂಬಾ ಕ್ಷಣಿಕವಾದುದು.

ವೈರಾಗ್ಯವು ವಿವಿಧ ಯೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ
ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ:

ಕರ್ಮಯೋಗ	-	ಕರ್ಮಫಲತ್ಯಾಗ
ರಾಜಯೋಗ	-	ಪ್ರಕೃತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟವು
ಗಳಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು
ಹಿಂತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು
ಜ್ಞಾನಯೋಗ	-	ಅನಾತ್ಮ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು 'ನೇತಿ,
ನೇತಿ' ಎಂದು ತ್ಯಜಿಸುವುದು.

ಭಕ್ತಿಯೋಗ

ಮುಮುಕ್ಷುತ್ವ

ಶ್ರೀಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು 'ವಿವೇಕಚೂಡಾಮಣಿ'ಯಲ್ಲಿ ಮುಮು
ಕ್ಷುತ್ವದ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ಹೀಗೆ ನೀಡುತ್ತಾರೆ:

ಅಹಂಕಾರಾದಿ ದೇಹಾಂತಾನ್ ಬಂಧನಾಜ್ಞಾನಕಲ್ಪಿತಾನ್ |
ಸ್ವಸ್ವರೂಪಾವಬೋಧೇನ ಮೋಕ್ಷಮುಚ್ಯಾ ಮುಮುಕ್ಷುತಾ ||

ಅಹಂಕಾರದಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ತನ್ನ ಶರೀರದವರೆಗಿನ,
ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಕಲ್ಪಿತವಾದ ಕಟ್ಟುಗಳನ್ನು ತನ್ನ ನಿಜವಾದ
ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪದ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆಯೇ
ಮುಮುಕ್ಷುತ್ವ (೨೭).

ಪ್ರಾಪಂಚಿಕರಿಗೆ ದೇಹವೇ ದೇವರು; ಅದರ ಉಪಚಾರವೇ
ಪೂಜೆ. ಇದು ಮುಮುಕ್ಷುವಿಗೆ ಸಲ್ಲದ ಕಾರ್ಯ. ಧರ್ಮ ಮತ್ತು
ಅರ್ಥಗಳ ಸಾಧನೆಗೆ ಎಷ್ಟು ಬೇಕೋ ಅಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ದೇಹಸೌಕರ್ಯಕ್ಕೆ
ಗಮನಕೊಡಬೇಕು. ಬ್ರದರ್ ಲಾರೆನ್ಸ್ ಎಂಬುವ ಕ್ರೈಸ್ತ ಸಂನ್ಯಾಸಿ
ಹೇಳುವಂತೆ, 'ದೇಹವು ಒಂದು ಸಹೋದರ ಕತ್ತೆ' ಅದಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು
ಗಮನ ನೀಡಬಾರದು. ಅದಕ್ಕೆ ಅಧಿಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ನೀಡಿದರೆ ಅದು
ನಮ್ಮನ್ನು ಬಂಧನಕ್ಕೆ ದೂಡುತ್ತದೆ.

ಶ್ರದ್ಧಾಭಕ್ತಿ-ಧ್ಯಾನಯೋಗಾನ್ ಮುಮುಕ್ಷೋಃ

ಮುಕ್ತೀರ್ಹೇತೂನ್ ವಕ್ತಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶ್ರುತೇರ್ಗೀ |

(ವಿವೇಕಚೂಡಾಮಣಿ, ೪೬)

ಶ್ರದ್ಧೆ, ಭಕ್ತಿ, ಧ್ಯಾನಯೋಗ - ಇವುಗಳೇ ಮುಮುಕ್ಷುವಿನ
ಮುಕ್ತಿಗೆ ಕಾರಣಗಳೆಂದು ಶ್ರುತಿವಾಕ್ಯಗಳು ನೇರವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತವೆ.

ಉಪಸಂಹಾರ

“ಪ್ರಾಣಿ ಮತ್ತು ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲಿ ಆಹಾರ, ನಿದ್ರೆ, ಹೆದರಿಕೆ
ಮತ್ತು ಸಂತಾನೋತ್ಪತ್ತಿಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯ. ಆದರೆ ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲಿ
ಧರ್ಮವೊಂದು ಅಧಿಕವಾಗಿದೆ. ಆ ಧರ್ಮವನ್ನು ಪಾಲನೆ
ಮಾಡದವನು ಪ್ರಾಣಿಗೆ ಸಮಾನನೆನಿಸುತ್ತಾನೆ” ಎಂದು ಹಿತೋಪ
ದೇಶ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಇದರಂತೆ ಧರ್ಮದ ತಿರುಳಾದ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ
ಜೀವನವನ್ನು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನೂ ನಡೆಸಲೇಬೇಕು. ವಿವೇಕ,
ವೈರಾಗ್ಯ ಮತ್ತು ಮುಮುಕ್ಷುತ್ವಗಳು ಇದಕ್ಕೆ ಸಹಕಾರಿಗಳು.

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಹೇಳಬೇಕಾದುದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹೇಳಿ,
ಕೊನೆಗೆ ಒಂದು ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ: **“ವಿಮೃತ್ಯ ಏತದ್
ಅತೇರ್ಜೇಣ ಯಥೇಚ್ಛ ತಥಾ ಕುರು”** (೧೮-೬೩) “ನೋಡು
ಅರ್ಜುನ! ನಾನು ನಿನಗೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ.
ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಯಾವುದನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು ಎಂಬುದು ನಿನಗೆ
ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟದ್ದು.”

ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿನ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಭಗವಂತ
ನೆರವಾಗಲಿ ಎಂಬುದೇ ನಮ್ಮ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಾಗಬೇಕು. ಕೊನೆಗೂ
ಸತ್ಯಾಂಶ ಇಷ್ಟೇ, **“ಆಯ್ಕೆ ನಿಮ್ಮದೇ”**.

ಮೌನ ಸಂದೇಶ

ಶಶಿಕಲಾ ಶ್ರೀಧರ್

ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಮೌನಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷವಾದ ಮಹತ್ವವಿದೆ. ಮೌನಮೂರ್ತಿಗಳಾದ ಇಬ್ಬರು ಮಹಾಪುರುಷರ ಉದಾಹರಣೆಯ ಮೂಲಕ, ಅದರ ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಟ್ಟಿರುವ ಲೇಖಕಿ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ವಕೀಲರು. ಇವರ ಹಲವು ಲೇಖನಗಳು ಈ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ.

**ಚಿತ್ರಂ ಪಟತರೋಮೂಲೇ ವೃದ್ಧಾಃ ಶಿಷ್ಯಾ ಗುರುರ್ಯವಾ |
ಗುರೋಃಸು ಮೌನಂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ಶಿಷ್ಯಾಸ್ತು ಭಿನ್ನಸಂಶಯಾಃ ||**

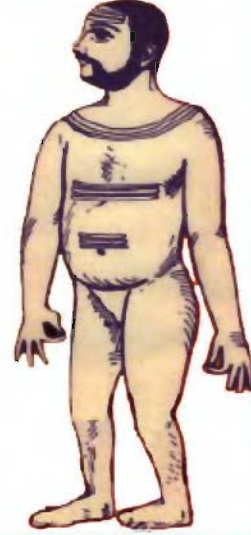
“ಪಟವೃಕ್ಷದ ಕೆಳಗಿದ್ದ ಶಿಷ್ಯರೆಲ್ಲರೂ ವೃದ್ಧರು, ಗುರುವಾದರೋ ಯುವಕ! ಮೌನವೇ ಗುರುವಿನ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ; ಅಷ್ಟರಿಂದಲೇ ಶಿಷ್ಯರ ಸಂಶಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಿವಾರಣೆಯಾದುವು.”

ಈ ಪರಮಗುರು ಯಾರು? ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಶ್ರೀಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ದಕ್ಷಿಣಾಮೂರ್ತಿ ಸ್ತೋತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಉತ್ತರವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ; ಪ್ರಣವವಾಚ್ಯನೂ, ಶುದ್ಧಜ್ಞಾನಮೂರ್ತಿಯೂ, ನಿರ್ಮಲನೂ, ಪ್ರಶಾಂತನೂ, ಚಿನ್ಮುದ್ರೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಹಸ್ತವುಳ್ಳವನೂ, ಬ್ರಹ್ಮನಿಷ್ಕರಾದ ವೃದ್ಧಮಹರ್ಷಿಗಳಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನವನ್ನು ಮೌನವಾಗಿ ಬೋಧಿಸುವವನೂ, ಜನನ-ಮರಣ ದುಃಖವನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ದಕ್ಷನೂ, ಆತ್ಮರಾಮನೂ, ಆನಂದಸ್ವರೂಪನೂ, ದೇವದೇವನೂ ಆದ ಶ್ರೀದಕ್ಷಿಣಾಮೂರ್ತಿಯೇ ಆ ಗುರು ಎಂದು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಶ್ರೀದಕ್ಷಿಣಾಮೂರ್ತಿಯ ಆ ದಿವ್ಯಮೌನದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವೇನು? ಮೌನವಾಗಿಯೇ ಇದ್ದರೂ ತನ್ನೆದುರು ಕುಳಿತಿದ್ದ ಶಿಷ್ಯರ ಸಂಶಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ಹೇಗೆ ನಿವಾರಣೆಯಾದುವು? ಈ ದಿವ್ಯ ಮೂರ್ತಿಯ ಮಹಾಮೌನವೇ ಮುಮ್ಮುಕ್ಷುಗಳಿಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮೀಸ್ಥಿತಿ ಯನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ಮನಗಾಣಿಸುವ ಪರಮಾಧ್ಭುತ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ವಿಲಕ್ಷಣ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ. ಇಂತಹ ಪರಮಾಧ್ಭುತವೂ ದಿವ್ಯವೂ ಆದ ಮೌನವನ್ನು ಈ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲೂ ಸಾಧಿಸಿದವರುಂಟೆ? ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರವಾಗಿ, ಇಬ್ಬರು ಮಹಾಪುರುಷರ ದಿವ್ಯಜೀವನ ಮತ್ತು ಮೌನಸಂದೇಶಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುವ ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡೋಣ.

ಶ್ರೀಸದಾಶಿವ ಬ್ರಹ್ಮೇಂದ್ರರು

ಸಂನ್ಯಾಸಿಯೋರ್ವನು ತನ್ನ ಗುರುಗಳ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳು ಮತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿರುವ ವೇದಾಂತ ಬೋಧನೆಗಳನ್ನು ಹಾಗೆಯೇ ಯೋಗಶಾಸ್ತ್ರದ ಗಹನ ವಿಚಾರಗಳನ್ನೂ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಜೊತೆಜೊತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಗಾಢವಾದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸಾಧನೆಯನ್ನೂ ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದನು. ಈ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯ ವಾಕ್ಯಾಶ್ವತ್ಥ ಹಾಗೂ ತರ್ಕಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿನ ನೈಪುಣ್ಯ ಅಮೋಘವಾಗಿತ್ತು. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ತರ್ಕದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಇವನ ವಾದವು ಪ್ರತಿವಾದಿಗಳನ್ನು ಸ್ವಬ್ಬರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಗಮನಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಅವನ ಗುರುಗಳು ಶಿಷ್ಯನ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ಶ್ಲಾಘಿಸಿದರಾದರೂ, ಇದು ಅವನನ್ನು ಭಗವಂತನಿಂದ ವಿಮುಖನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಅಹಂಕಾರವನ್ನು

ಶ್ರೀಸದಾಶಿವ ಬ್ರಹ್ಮೇಂದ್ರರು.

ಸೃಷ್ಟಿಸಬಹುದೆಂದು ತಿಳಿದು, ಅವನನ್ನು ಜಾಗೃತಗೊಳಿಸಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು. ಒಮ್ಮೆ ಶಿಷ್ಯನು ಯಾರೊಡನೆಯೋ ತರ್ಕದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದಾಗ, ಅತ್ಯಂತ ಕೋಪಬಂದವರಂತೆ ನಟಿಸಿ, “ಅಯ್ಯಾ, ಶಿಷ್ಯ, ನೀನು ನಿನ್ನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಲು ಎಂದು ಕಲಿಯುತ್ತೀಯೋ?” ಎಂದು ಉದ್ಗರಿಸಿದರು. ಆ ಸಂನ್ಯಾಸಿ ಶಿಷ್ಯ ಗುರುವಿನ ಇಂಗಿತವನ್ನರಿತು ಕೂಡಲೇ ಎಚ್ಚೆತ್ತುಕೊಂಡನು. “ಈ ಕ್ಷಣದಿಂದಲೇ ಗುರುಗಳೇ” ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಅತ್ಯಂತ ದೃಢಸಂಕಲ್ಪದಿಂದ ಮೌನವ್ರತವನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಬೆಳಕನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡನು. ಈ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯೇ, ಜ್ಞಾನಿಗಳೂ, ಭಕ್ತವರಿಷ್ಠರೂ, ಆಚಾರ್ಯವರೇಣ್ಯರೂ, ಮಹಾಯೋಗಿಗಳೂ, ಅವಧೂತ ಶಿವಾಮಣಿಗಳೂ ಆಗಿದ್ದ ಶ್ರೀಸದಾಶಿವ ಬ್ರಹ್ಮೇಂದ್ರರು.

ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಮೌನವು ಅತ್ಯಂತ ಸಹಾಯಕಾರಿಯಾದುದು. ಈ ಮೌನದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸಿ ತೋರಿಸಿದ ಶ್ರೀಸದಾಶಿವಬ್ರಹ್ಮೇಂದ್ರರು, “ಮೌನವು ಶಾಂತಿ ಸಮಾಧಾನಗಳಿಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಕಾರಿಯಾದುದು. ಮೌನವು ಭಗವಂತನ ನಿವಾಸಸ್ಥಾನವಾಗಿದೆ. ಮೌನಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಪರ್ಕ ಸಿದರೂ ಭಗವಂತ ಗೋಚರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಮೌನವು ಮನಸ್ಸಿನ ಸರ್ವ ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನೂ ನೀಗಿಸಿ, ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪದ ಏಕಾಂತದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಆಸ್ಪದ ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ” ಎಂದು ಬೋಧಿಸುತ್ತಾರೆ.